

◆ Dramaturgiya

İlqar FƏHMI

İSKƏNDƏRİN QOCALIĞI

*Nizami Gəncəvinin «İskəndərnamə»
poemasının xəyali davamı*

◆ *İki hissəli tarixi dram*

İştirakçılar:

İSKƏNDƏR	– 33 yaşda
RÖVŞƏNƏK	– İskəndərin xanımı. 17 yaşda
DƏĞYƏNUS	– sarayın mühafizə xidmətinin rəisi
ANTİQON	– sərkərdə. Vilayət hakimi
ƏRƏSTUN	– filosof
ƏFLATUN	– filosof
HÖRMÜZ	– İşıq məbədinin Baş kahini
XIZIR	– kahin

I hissə

Saray. Taxt-tac salonu...

Ortada İskəndərin taxtı qoyulub.

Onun ətrafında İskəndərin dörd ən güclü sərkərdəsinin ağ büstləri düzülüb.

Bayırdan sarayın qarşısında toplaşmış on minlərlə insanın səsləri eşidilir.

Kütlə İskəndərə alqış deyir, ona əbədiyyət arzulayır...

Bütün hadisə boyu arxa planda kütlənin səsi bəzən azalır, bəzən artır.

Qapı açılır. İskəndər çox əsəbi halda içəri girir.

Onun ardınca məsləhətçiləri Əflatun, Ərəstun və xanımı hamilə Rövşənək daxil olurlar.

İSKƏNDƏR – Mən ata minə bilmədim. Bu gün mən ilk dəfə ata minə bilmədim. Bədənim ağrıyırdı, zəifləyirdi, gözlərim qaralırdı, ancaq gücümü yığıb özümü birtəhər saxlayırdım, çalışırdım heç kim hiss eləməsin... Ancaq lap belə olmamışdım... Bütün qoşunun qabağında, igid əskərlərimin önündə mən üç dəfə cəhd elədim, minə bilmədim... Dünyanın fatehi, yeddi cəhətin hökmdarı İskəndər ata minə bilmədi... uff...

RÖVŞƏNƏK – Hökmdarım, qəm yemə, müvəqqəti halsızlıqdı...

Hiss olunur ki, dediyinə özü də inanmır.

İSKƏNDƏR – Yox, mən hiss edirəm, bu, o halsızlıqdan deyil, bu, əcəl kölgəsidir. *(əməliliklə gəzişir, amma təqətsizliyi hiss olunur.)* Əflatun, niyə susursan? Həkim Ərəstun həmişə deyəndə ki, həyat fanidi, insan gəldi-gedərdi, sən etiraz edirdin ki, yox, ruh ölməzdi, ruh əbədidir. Hanı bəs əbədi ruh? Otuz üç yaşında niyə mən gücümü-təqətimi itirirəm... Sanki İskəndərliyi paltar kimi yavaş-yavaş əynimdən soyunuram... Hanı sənəin ədəbi ruhun?

ƏFLATUN – Ruh ölməzdi. Ancaq bu aləmdə yox, Ruhlar aləmində yaşayacaq.

İSKƏNDƏR – Ruhlar aləmində də İskəndər Zülqərneynin ruhu fateh hökmdar olacaq?

ƏFLATUN – Yox, o aləmdə bütün ruhlar bərabərdir...

İSKƏNDƏR – Onda cəhənnəm olsun sənəin dediyin əbədi həyat. *(Ərəstuna)* Niyə fanidi həyat, həkim Ərəstun? Mən zəhərli qılınca qurşandım, kəmərlə bağladım, bütün dünyanı fəth elədim *(sanki öz xidmətlərini saymaqdan doymur)* Mən bütün dünyada zülmü ədalətlə əvəz elədim. *(pauza, səsinin tonu dəyişir)* Amma indi heç ədalətdəndirmi ki otuz üç yaşında həyat gücü məni tərk eləsin? Otuz üç yaş nədi ki? *(sanki nəfəsi çatmır)*

ƏRƏSTUN – Adi insan kimi beş yüz il, min il yaşamaqdansa, İskəndər olub 33 il yaşamaq daha böyük nemətdir hökmdarım. Bu 13 il hökmlərlik dövründə sənəin elədiyini başqa hökmdar yüz otuz il də çatdırmazdı...

İSKƏNDƏR – *(inadkar tərzdə)* Mən hələ heç nə eləməmişəm. Əsas fikirlərim qabaqdaydı, siz ki bilirdiz... Hələ nə qədər görüləsi işlər var.

ƏRƏSTUN – O böyük işlərə yüz otuz il də çatmaz, hökmdarım...

İSKƏNDƏR – Deməli, mən yüz otuz yox, iki yüz il, üç yüz il yaşamağam... *(yenə əməliliklə təkrar edir)* Amma mən bu gün ata minə bilmədim...

Ətrafdakılar sanki ona təskinlik vermək üçün söz tapa bilmirlər...

RÖVŞƏNƏK – *(sakitcə qarnını sığallayır)* Heç olmasa, Yaradan bir az möhlət verəydi, övladını görəydi hökmdarımız.

*Əflatunla Ərəstun Rövşənəkə baxırlar, lakin bir söz demirlər...
İskəndər gəlib güzgünün qarşısında dayanır, sanki öz-özünə danışma-
ğa başlayır.*

İSKƏNDƏR – Başımdakı tacın yerində elə bil ocaq qalayıblar... (*başını ovuşdurur*) Bütün bədənəm elə bil qızdırmadan titrəyir... Fələk əvvəlcə mənə xoş üz göstərdi, hər uğurlu tale verdi, ancaq indi düşmənim olub, verdiklərini geri istəyir.

ƏRƏSTUN – Bu dünyada əbədi sənin adın qalacaq, əməllərin qalacaq, yüz illər, min illər keçəcək, amma İskəndər Zülqərneynin adı yenə xatırlanacaq, yenə dillərdə olacaq...

Bayaqdan sakit dayanan Əflatun müdaxilə edir...

ƏFLATUN – Ölüm bu yalan dünyadan həqiqət aləminə açılan bir qapıdır. Əsl həyat ordadır, ədəbi ruhlar aləmində...

İskəndər Əflatuna baxır, sanki onun dediklərinə özünü inandırmağa çalışır.

İSKƏNDƏR – Onsuz da bu saat sənin sözünə inanmaqdan başqa çarəm yoxdu. İnanaq ki, Ruhlar aləmində də İskəndər Zülqərneynin ruhu öz məqamını tapacaq.

İskəndər bir müddət nəsə düşünür, gəlib taxtda oturur, işarəylə Rövşənəki yanına çağırır.

Rövşənək yaxınlaşır, İskəndər onun qarnını sığallayır.

İSKƏNDƏR – Tərpənir?

RÖVŞƏNƏK – Bəli hökmdarım, bir həftədi tərpənməyə başlayıb. Hərdən elə bərk vurur ki, ağrıdan dişlərim sızılır.

İSKƏNDƏR – (*acı-acı gülümsünür*) Yumruq atır. (*ah çəkir*) Mən ilk dəfə yumruq atanda, qılınc vuranda, atam baxıb sevinirdi. Amma mənə, deyəsən, bu səadət qismət olmayacaq. Eybi yox, (*yenə xanımın qarnını sığallayır*) əsas budu ki, oğlum sağ-salamat dünyaya gəlsin, mənim əməllərimi davam elətdirsin. Hökmdarlar hökmdarı olsun. (*qadına baxır, düşünür, yorğun səslə davam edir*) 18 yaşına qədər Qəyyumu sən olacaqsan. Şükürlər olsun ki, daha bizə qarşı çıxan bir hökmdar qalmayıb, dünyaya sülh bərqərar olub. Ətrafımızda bu cür müdrik filosoflar var. (*Əflatunla Ərəstunu göstərir*) Qılıncı dağları silkələyən sərkərdələrimiz, qoşunumuz var. (*ətrafdakı büstləri göstərir*) Hamınız birləşsəz, İskəndərin mirasını daha da ali zirvələrə qaldırarsınız.

RÖVŞƏNƏK – (*sevincini gizlədərək*) Arxayın ol, hökmdarım, davam elətdirəcəyik... Sənin başladığın işlərin heç biri yarımçıq qalmayacaq. Dünya bundan sonra əbədiyyətə qədər İskəndər dünyası olacaq.

İskəndər dinlədikcə yorğun görkəminə sanki yüngül bir rahatlıq gəlir.

İSKƏNDƏR – *(sanki taleyi ilə barışmış görünür)* Haqlısız. Əməllərim də, ruhum da yaşayacaq. Əbədi yaşayacaq.

Ağır sükut çökür, İskəndər halsızlıqla taxtın qarşısında bir az gəzişib, yenə gəlib taxta çökür.

Bayırdan ayaq səsləri eşidilir...

Mühafizə xidmətinin rəisi Dəğyənüs içəri girir...

DƏĞYƏNÜS – Hökmdarım, vacib xəbər var.

ƏFLATUN – *(birdən sanki dirilir)* Xızır gəlib? Bəlkə dirilik çeşməsini tapıb?

DƏĞYƏNÜS – Yox, Xızırdan hələ xəbər yoxdu, başqa məsələdi...

İSKƏNDƏR – Nə olub ki?

DƏĞYƏNÜS – Paytaxtda yığılan qoşun başçıları gizli müşavirə keçirdiblər, nəse qərar qəbul ediblər, məmləkətlərdəki adamlarına məktublar yazıblar... ikisini ələ keçirə bilmişik...

İSKƏNDƏR – *(anlamır)* Nə məktublardı?

DƏĞYƏNÜS – Bilmirəm. Oxumamışam.

Məktubları İskəndərə uzadır...

İSKƏNDƏR – Mənim gözlərimi tor tutur, gözüm yaxşı seçmir, ver müdriklərimiz oxusunlar.

Dəğyənüs məktublardan birini Ərəstuna, birini də Əflatuna uzadır.

Onlar namələri açırlar, oxumağa başlayırlar, hər ikisinin də əhvalı dəyişir, əlləri əsməyə başlayır, həyəcanlanırlar. Əflatun Ərəstunun əlindəki məktuba baxır...

ƏFLATUN – *(yavaşca)* Orda da eyni şeylər yazılıb...

ƏRƏSTUN – Görünür, eyni tapşırıqları bütün vilayət əmirlərinə göndəriblər...

İSKƏNDƏR – Nə oldu? Niyə danışmırsız? Oxuyun...

Əflatunla Ərəstun yenə tərəddüd edirlər. Sanki oxumaq istəmirlər...

İSKƏNDƏR – *(Daha sərt səslə)* Nə oldu? Niyə susursuz? Nə yazılıb o məktublarda?

Filosoflar susur...

Nəhayət, İskəndərin gənc xanımı Rövşənək dözə bilmir, məktublardan birini Əflatunun əlindən alıb oxumağa başlayır.

RÖVŞƏNƏK – Hərəkətə keçmək zamanı yetişib. Bütün amirlər razılığa gəlib. Əyalətlərdəki adamlarımızı səfərbər edin. Onun ölüm xəbəri gələn kimi, onun Yunanda, İranda, Misirdə olan bütün ailəsi, qohumları, yaxınları bir günün içində gizlicə qətlə yetirilməli... Onun nəslindən bir nəfər də sağ çıxmamalıdı ki, heç kim bizə qarşı iddia qaldıra bilməsin. Ən əsas da anası, qardaşı, arvadı və doğulmamış körpəsi qətlə yetiriləcək.

Rövşənək qeyri-ixtiyari hamilə qarnını sığallayır, çaşqınlıqla filosoflara baxır, sanki inanmaq istəmir...

RÖVŞƏNƏK – Burda söhbət kimdən gedir?

Əflatunla Ərəstun danışmarlar. Rövşənəkin qəfildən başı hərlənir, məktub əlindən yerə düşür. Ərəstunla Əflatun onu taxtın yanında otuzdururlar, su verirlər.

İskəndər isə vahimə içində taxtdan qalxıb, yerə düşmüş məktubu götürür, gözlərinə yaxın tutur, gözlərinə ovuşdurub çətinliklə oxumağa çalır.

İSKƏNDƏR – Onun bütün nəslə kəsilməlidir. Onun bütün heykəlləri aşırıdılmalıdır. Onun tikdirdiyi bütün kaşanələr, məktəblər, kitabxanalar yerlə yeksan edilməlidir. Onun adı yazılan bütün kitablar yandırılmalıdır. Onun adını çəkən bütün dillər kəsilməlidir. Onun adı tarixdən silinməlidir. Məmləkətin bütün vilayətləri razılaşma əsasında artıq bölüşdürülüb.

İskəndər məktubun ardını oxumur, qəfildən Dəğyənusa tərəf gedir.

İSKƏNDƏR – Yalandı... Qurma bir işdi... Ola bilməz...

ƏFLATUN – Mən də inanmıram. Mümkün deyil.

ƏRƏSTUN – Mümkündü. Bu fani dünyada hər şey mümkündür.

İSKƏNDƏR – Kimsə mənimlə sərkərdələrimin arasını vurmaqçün bu işi təşkil edib...

DƏĞYƏNUS – O gizli toplantıda iştirak edən sərkərdələrin hamısı hakim olduqları vilayətlərə yola düşüblər... Bircə Antiqon hələ ki burdadı...

İSKƏNDƏR – Get onu təcili bura gətir. Gözünün içinə baxım, onda hər şeyi biləcəm. Biləcəm.

Dəğyənusa çıxır.

İskəndər Rövşənəkin yanına gəlir...

Rövşənək oturub sıxılaraq yavaşca ağlayır, mızıldanır.

RÖVŞƏNƏK – Öldürəcəklər, oğlumu öldürəcəklər... Məni də öldürəcəklər... Mən ölmək istəmirəm... Mənim nə yaşım var ki? Heç on səkkiz olmayıb...

İSKƏNDƏR – Bədi... Ağlama... Boş fitnədən başqa bir şey deyil... Mənə xəyanət edən çox olub. Hamısı edam olunub. Sona ən sadıq sərkərdələrim qalıb... Mən onları uçurumdan çıxarıb zirvələrə qaldırmışam... Onlar belə iş tutmaz.

*İskəndər Ərəstunla Əflatuna yaxınlaşır.
Dəğyənüs və sərkərdə Antiqon gəlirlər.
Antiqon təzim edir.*

İSKƏNDƏR – Mən elə bilirdim ki, məmləkətdə fitnənin kökünü kəsmişəm, ədalət bərqərar eləmişəm. Amma, görünür, səhv düşünürəm. Hələ də fitnə toxumları cücərməkdədir. (*məktubu Antiqona uzadır*) Səncə bunu kim yazmış olar?

Antiqon məktubu alıb nəzər yetirir, ani özünü itirsə də, tez yenə sakit, laqeyd görkəm alır. İskəndərin hər şeyi bildiyini düşünərək, hər şeyi açıq etiraf edir.

ANTİQON – Biz yazmışıq.

İskəndər özünü itirir, nəfəsi təngləşir, sarsılır, sanki inanmır. Səsinin tonu da dəyişir, sanki acizliyi hiss olunur...

İSKƏNDƏR – Necə yeni biz? (*həyəcanlanır*) Siz, yeni kim?

ANTİQON – Məmləkətin baş amirləri, sərkərdələri.

Otaqdakıların hamısı təəccüblə Antiqona baxırlar.

İSKƏNDƏR – Axı niyə? Sizlər ki mənim ən yaxın, ən sadıq adamlarımsınız. Niyə sonda siz də xəyanət yolu tutmaq fikrinə düşdünüz?

ANTİQON – Biz sənə xəyanət eləməmişik, hökmdarım...

İSKƏNDƏR – Bəs mənim məmləkətimi parçalamaq fikirləri xəyanət deyil?

ANTİQON – Hökmdarım, üzrlü say, bizim içimizdə başqa bir İskəndər yoxdu ki bütün dünyanı təkbaşına idarə edə bilsin.

İSKƏNDƏR – Bəs ailəmi, qohumlarımı, xəstə qardaşımı, hələ doğulmamış övladımı öldürmək fikri?

Antiqon ani təərəddüdlə, lakin İskəndərin sarsılmasını və gücsüz davranışını görüb sanki bir az da ürəklənir.

ANTİQON – Onların varlığı bizimçün həmişə təhlükə mənbəyi olacaq. Onların adından istifadə edib bizim əleyhimizə qiyamlar qaldıracaqlar.

İSKƏNDƏR – *(daha da acizliklə)* Bəs mənim əməllərim, mənim adımda? Mənim saldıığım şəhərlər, tikdirdiyim məktəblər? Mənim adımda qalmaq da sizə mane olacaq?

ANTİQON – *(qəribə soyuq tərzdə)* Sənin adın yaddaşlarda qalsa, hamı bizdən də sənin ədalətini tələb edəcəklər.

İSKƏNDƏR – Deməli, mənim adımdan da qorxursuz. Axı mən sizi zirvələrə qaldırmışam, sırayı əskərlər idiz, indi hər biriniz bir vilayətin hakimi-siniz.

ANTİQON – Sən də bizim hesabımıza dünya hökmdarı olmusan. Məgər bütün dünya hökmdarlarını təkbaşına məğlub eləmişən? Biz sənə borclu deyilik, sən bizə borclusan, çünki on üç il sənin bütün dəlisovluqlarına dözmüşük. Elə bunun özü ən böyük qəhrəmanlıqdı.

İSKƏNDƏR – Axxx, *(sanki son gücünü toplayır)* Yooooox, mən buna yol verə bilmərəm, Dəğyənus. Atın bunu zindana. Silahlı dəstələr göndər, o biri amirləri də həbs edib bura gətirsinlər. Hamısı öz cəzasını almalıdı.

*Dəğyənus silahını çəkib Antiqona yaxınlaşır.
Antiqon tövrünü pozmadan Dəğyənusa çönür.*

ANTİQON – Biz səni Epir valisi təyin edirik.

Dəğyənus yerində donub qalır, özünü itirir, amma yenə də ona tərəf gəlir.

ANTİQON – Efesi də sənə veririk.

Dəğyənus tərəddüd edir, dayanır.

ANTİQON – Krit adası da sənin olsun. Özün fikirləş, kimin yanında olmaq sənə sərfəlidi. Gələcək hakimlərin, yoxsa... canlı meyitin...

*Dəğyənusun qılıncı yavaş-yavaş İskəndərə tərəf çönür.
İskəndərin gözləri bəzəlir.
Dəğyənus İskəndərə tərəf getmək istəyəndə, Antiqon qoymur.*

ANTİQON – Lazım deyil. Onsuz da beş-altı gün ömrü qalıb.

*Dəğyənus başını tərpədir, qılıncını qınına qoyur.
İskəndər vəziyyəti başa düşür, əl atıb taxtın yanından öz qılıncını götürür.*

İSKƏNDƏR – Onda mən özüm sənin cəzanı verəcəm.

İskəndər qılıncı ilə Antiqonu hədələyərək onun üstünə getməyə çalışır, amma onu öskürək tutur, qılınc əlindən düşür, İskəndər yerə çökərək öskürür.

Ərəstunla Əflatun onun üstünə çökərək sakitləşdirirlər, su verirlər.

*Antiqon laqeydliklə çönüb çıxır, Dəğyənüs da onun ardınca çıxır.
İskəndər bir az özünə gəlir, qalxıb oturur.*

İSKƏNDƏR – Budur, dünyanın hökmdarı İskəndər Zülqərneyn tək qaldı. Əcəl kölgəsi ətrafındakıların hamısını qovdu.

ƏFLATUN – Elə demə hökmdarım, biz həmişə sənin yanındaıyıq.

İskəndər fikrə gedir.

İSKƏNDƏR – Sənin atan Daranı xatırladım. O da hər şeyi itirəndən sonra tək qaldı. Ən yaxın silahdaşı onu qətlə yetirdi... Deyəsən, onun lənəti məni tutur. Hələ tale mənə daha mərhəmətli çıxdı. (*sərkərdələrə işarəylə*) Əlləri gəlmədi məni qətlə yetirsinlər. (*qəfildən dişlərini çıxır, hiss olunur ki, əsəbiləşir*) Yox, yox... Mən ölə bilmərəm... mən ölməli deyiləm... (*Ərəstuna*) Sən də deyirsən ölüm şərbətdi. İstəmirəm mən bu şərbəti. Tənha anam, xəstə qardaşım, hələ doğulmamış oğlum, gənc arvadım, başqa qohumlarım. Bunların nə günahı var ki?

İSKƏNDƏR – (*Əflatuna çönür*) Sən deyirsən ruh əbədidir, ölməzdi. Elə et ki, cismim də fani olmasın... Yüz il, iki yüz il, beş yüz il yaşasın... Mən bütün dünyada ədaləti bərqərar eləməliyəm. Mənsiz dünya yoxdu, başa düşürsüz? Yoxdu mənsiz dünya. Axı mən İskəndərəm. İnsanların birincisiyəm. İndi mən əcələ təslim olmalıyam?

Filosoflar susur. İskəndər sərkərdələrin büstlərinin qarşısına gəlir.

İSKƏNDƏR – Fəyləkus, Bətləyemus, İqlidis, Fərfəryus, axı mən sizi ürəyimin bir parçası hesab eləyirdim. Siz isə məni az qala diri-diri dəfn eləmişiz. Öz hökmdarınızı... Nankorlar, şərəfsizlər, alçaqlar... Lənət olsun bu sədaqətə... lənət olsun bu hökmdarlığa... lənət... lənət...

Əflatunla Ərəstun onu sakitləşdirməyə çalışırlar, amma xeyri olmur.

İskəndər əsəbiliklə onlara lənət oxuyaraq, büstləri vurur, aşırıb dağıtmağa çalışır, ancaq heç nə alınmır...

Büstlər sanki məğlubedilməz tanrılar kimi onun qarşısında dayanıblar.

İskəndər acizliklə taxtının qarşısında yerə çöküb bütün dünyaya lənət oxumaqda davam edir.

Elə bu vaxt Xızır ümitsiz görkəmdə içəri girir, təzim edir.

XIZIR – Hökmdarım.

İskəndər başını qaldırıb Xızırı görür, amma sönük görkəmindən daha da bədbinləşir.

İSKƏNDƏR – Gəlmisən? (*əlini yelədir*) Yəqin deyəcəksən ki, o naməlum qoca kahin bizi aldadıb. Onun nişan verdiyi vadini gəzdim, dolandım, amma dirilik çeşməsinə tapa bilmədim.

XIZIR – Yox, hökmdarım, tapmağına tapdım, amma...

İskəndər qəfildən yerindən sıçrayır.

İSKƏNDƏR – Tapdın? Deməli, kahin yalan demirdi? (*Əflatuna*) Sən haqlı çıxdın. Deməli, var, ədəbi həyat var... var... var... (*sanki qəfildən ümidlənir*)

ƏRƏSTUN – Ola bilməz... Mən inanmıram... (*Xızıra*) Nə amma? Sözü yarımçıq qaldı...

XIZIR – (*az qala boğula-boğula*) Mən... mən dirilik suyundan gətirə bilmədim, hökmdarım.

İSKƏNDƏR – Necə yeni gətirə bilmədim? Niyə?

XIZIR – Sınaqdan çıxartmaq üçün özüm içdim... Amma elə o saat da çeşmə yoxa çıxdı.

ƏFLATUN – Necə yeni yoxa çıxdı? Çeşmə necə yoxa çıxa bilər?

XIZIR – Bilmirəm...

İskəndər hədələyərək onun üstünə gəlir, yaxasından yapışır...

İSKƏNDƏR – Bəs sən niyə içirdin?

XIZIR – Axı o vadiyə onlarla çeşmə var idi... Mən nə biləydim hansıdır dirilik çeşməsi? Bu çeşmədən içdim, o saat gözlərimə işıq gəldi, yorğunluğum keçdi, qollarıma güc gəldi... Bildim ki, düz tapmışam, amma qurudu, çeşmə qurudu...

Xızır boğulmağa başlayır...

XIZIR – Hökmdarım, keç günahımdan. Mənim təqsirim yoxdu... Əgər əvvəlcədən bilsəydim ki, dirilik çeşməsi məhz odu, heç barmağımı da vurmazdım, doldurub birbaşa səninçün gətirərdim. Bağışla məni...

İskəndər onun yaxasını buraxır...

İSKƏNDƏR – (*acı-acı*) Bağışlamayıb neynəyəcəm ki. Onsuz da nə ağır cəza versəm də, ölməyəcəksən.

Pauza

İskəndər yenə yorğun halda taxtına oturur...

İSKƏNDƏR – (*fikirli*) Mən dünyaya gələndə, sarayın günbəzinə iki qartal oturmuşdu. Kahinlər dedi ki, bu uşaq iki dünyanın hökmdarı olacaq, iki qartal da bunun işarəsidir. Amma indi iki dünyanın arasında qalmışam; bir ayağım burda, bir ayağım orda.

İskəndər yenə sanki ona əsəbiləşir, ayağa qalxır...

İSKƏNDƏR – Yox, yox, mən öz ölümsüzlüyümü heç kimə vermərəm, heç kimə, heç kimə. Mən ölməyəcəm. Əcəl mənə yaxın gələ bilməz. Hamının boğazına çöxsə də mənə yaxın gələ bilməz, heç vaxt. (*yenə Xızırın yaxasından yapışıır*) Ver mənim ölümsüzlüyümü, qaytar, qaytar.

Əflatunun sanki ağına nəsə gəlir.

ƏFLATUN – Hökmdarım, bu işin çarəsini ancaq Işıq tanrısı Hörmüz bilər, yalnız o...

İskəndər sanki xatırlayır.

İSKƏNDƏR – Hörmüz? Hə, hə... Hörmüz. O, bütün tilsimlərin, sehlərin sahibidi. Bir əfsun oxuyub zamanı geri qaytara bilər. Dirilik suyu mənim qismətim olar.

İskəndər başını yuxarı tutub var gücüylə bağırır...

İSKƏNDƏR – Hörmüüüzzzz. Hörmüüüzzzz. Hörmüüzzzzzz.

Salona qərribə bir işıq yayılır, işığın içindən ağ geyimli Hörmüz peyda olur.

İSKƏNDƏR – Sənə ehtiyacımız var, Hörmüz.

HÖRMÜZ – Işığa həmişə hamının ehtiyacı var.

İSKƏNDƏR – Bu səfeh Xızır səhvən mənim qismətim olan dirilik suyunu içib. Mənim ölməzliyimə sahib olub. Bir tilsim, əfsun oxu, zamanın oxu geri dönsün... Mən öz nəсібim olan ölməzliyə qovuşum.

HÖRMÜZ – Zamanın oxu heç kimə tabe deyil, böyük hökmdar... Əgər bu səfeh dediyin (*Xızırı göstərir*) o dirilik çeşməsindən içə bilirsən, deməli, ölməzlik onun nəсібidi, sənə yox.

İskəndər birtəhər əsəbini saxlayır.

İSKƏNDƏR – Hörmüzzzz... Unutma ki, qarşında dünyanın hökmdarıdır. Söz oynatma. Qaytar mənim ölməzliyimi mənə... Mən öz haqqımı istəyirəm. Ölümsüzlük mənə haqqımdı... Bunun ki bir quruşluq mahiyyəti yoxdu... (*yenə Xızırı göstərir*) ölümsüz olmağı kimə lazımdı ki?

HÖRMÜZ – Elə məsələ də ondadı ki, onun ölümsüz olmağı heç kimə nə bir xeyir, nə də bir ziyan verməyəcək... Təsadüfən ölümsüzlüyə çatıb, əbədiyyətə qədər də bunun mahiyyətini hiss eləmiyəcək... Adi kahindi... Ona nə var ki?

İSKƏNDƏR – Deməli, belə çıxır ki, ölümsüzlük yalnız heç bir mahiyyəti olmayan varlıqlara layıqdı? Onda elə sizin özünüz də heç bir mahiyyəti olmayan, heç kimə lazım olmayan varlıqlarsız? Sizin ölümsüzlüyünüzün heç kimə nə bir xeyri, nə bir ziyanı var... Mənim yaşamağım bütün bəşəriyyətə lazımdı... Çünki mən olmasam, dünya dağılacaq, bütün bəşəriyyət məhv olacaq.

HÖRMÜZ – Bəşəriyyət də, dünya da sənə doğulmağınla yaranmayıb ki, sənə ölümünlə də məhv olsun...

İSKƏNDƏR – Yaxşı... (*düşünür*) Elə blirsən ki, dünyadan mənim varlığım, adım, əməllərim silinəcək, amma sən qalacaqsan? Yoox...

İskəndər gəzişərək danışır...

İSKƏNDƏR – Ali hakimiyyət gürzə ilan kimi bir şeydi, ağıllı, rəşadətli adam qorxu bilmədən o ilanın boğazından yapışar, hətta zəhərini də dərmana çevirib xalqın xeyrinə istifadə eləyər... Amma səfeh adamın əlinə versələr, qorxudan ilanın quyruğundan tutar, ilan da qıvrılıb həm onu, həm də ətrafındakıları zəhərləyib öldürər... Məndən sonra yerimə göz dikən o xainlər səfehdiilər Hörmüz, hakimiyyət ilanının harasından tutmağı bilmirlər... Özlərini də məhv edəcəklər, mənim qurub yaratdıqlarımı da... Sənə adına ucalan məbədlərdən, müqəddəs kitablardan əsər-ələmət qalmayacaq, hamısını dağıdıb məhv edəcəklər, müqəddəs alovları söndürəcəklər, bütün kahinləri didərgin salacaqlar, tanrı ocaqları eyş-işrət yuvasına dönəcək... Başa düşürsən? Əgər mənim adım bu dünyadan silinəcəksə, arxayın ol, sənə də adın mənimlə bərabər məhv olacaq Hörmüz...

Ağır pauza... Hörmüz düşünür...

HÖRMÜZ – (*tərəddüd edir*) İnsan üçün ölümsüzlük ağır yükdür, böyük hökmdar... Çox ağır...

ƏFLATUN – İskəndər olmaq ondan da ağır yükü, amma hökmdarımız bu yükün altına girə bilib... Ölümsüzlüyün də yükünü çəkə bilər...

ƏRƏSTUN – Çətin olacaq, çox çətin...

İSKƏNDƏR – Siz mənim dərdimi çəkməyin. (*Hörmüzə*) Tez ol, yubanma, bir yol göstər... Sonra gec olacaq...

Rövşənək Hörmüzün ayağına düşüb yalvarır...

RÖVŞƏNƏK – Mənə rəhmin gəlsin uca Hörmüz, mənə. Hələ doğulmamış balama rəhmin gəlsin. Bizim ki heç bir günahımız yoxdur... Neynəmişik axı.

Hörmüz gəzişərək gəlib Əflatuna yaxınlaşır.

HÖRMÜZ – Əbədi ruh, əbədi ruh. *(başını yellədir, İskəndərə tərəf dönür)* Yaxşı, mən sənə yol göstərərəm... *(Xızırı göstərir)* Xızır dirilik suyunu bu səhər içib... Hələ bir gün qanında dolaşacaq... İkinci adam onun qanından içsə, təsiri olacaq... Tam da olmasa, ölümsüzlük əldə edə bilər...

İSKƏNDƏR – Necə yəni tam olmasa da... O nə deməkdə?

HÖRMÜZ – Tanrıların əmriylə ölümsüzlük yalnız insanlardan birinə nə-sib ola bilər... Sizsə Hörmüzlə bir adamın ölümsüzlüyünü ikiniz paylaşmalı olacaqsız...

Qəfildən Hörmüz də irəli çıxır... Sanki ölümsüzlüyünün təhlükə qarşısında olduğunu hiss edib narahat olur...

XIZIR – Necə?

HÖRMÜZ – Siz nə qədər qadınlarla yaxınlıq eləsəz də, nəsil artırma bilməyəcəksiz...

XIZIR – Necə yəni?

İSKƏNDƏR – *(ani düşünür)* Mən razıyam... Eybi yox, ana bətnində olan oğlum doğular, nəslimi davam elətdirər.

XIZIR – Bəs mən? Axı mənim övladım yoxdu. Deməli, daha olmayacaq?

İSKƏNDƏR – *(ağzını büzür)* Sənin övladların guya nə olacaqdılar ki? Dünyada beş-altı səfəhin əskik olmağıyla dünya heç nə itirməyəcək...

İskəndər Əflatuna işarə edir... Onlardan biri qədəh, biri də bıçaq gətirir...

İskəndər Xızırın yanında oturur... Xızır mütiliklə qolunu uzadır...

İskəndər onun qolunu çərtmək istəyir...

Elə bu vaxt Ərəstun dözə bilmir, özünü İskəndərin üstünə atır...

ƏRƏSTUN – Lazım deyil, hökmdarım, girmə bu yükün altına... girmə... İnsan tanrı yükü çəkə bilməz... Çox çətin olacaq sənə... Sevdiklərin, əzizlərin qocalacaq, ölüb gedəcək, amma sən qalacaqsan, hamı səndən yorulacaq, bezəcək, nifrət edəcək, hökmdarım, sən bu gün peyğəmbərlik zirvəsinə qalxmısan, elə o zirvədə də qal bəşəriyyətin gözünə... Düşmə o zirvədən, düşmə...

İSKƏNDƏR – Peyğəmbərlik zirvəsi mənim əməllərimi, adımları xilas edə biləcək?

RÖVŞƏNƏK – Hələ doğulmayan balanı da unutma... Sənə bir şey olsa, onu elə mənim qarnımda öldürəcəklər... mənimlə bir yerdə...

Ərəstun söz tapa bilmir, susur...

İSKƏNDƏR – Çəkil, mane olma...

Xızırın qolunu dodaqlarına sıxır, qolundan onun qanını içir.

*Ətrafdakılar hamısı həyəcanla onu müşahidə edir...
İskəndər kifayət qədər Xızırın qanından içib ayağa qalxır.
Hiss olunur ki, ona güc gəlir, gözlərini ovuşdurur, belini dikəldir.
Hamı maraqla ona baxır.*

RÖVŞƏNƏK – (həyəcanla onun qanlı dodaqlarına baxır) Necə oldun, hökmdarım?

İskəndər dərindən nəfəs alır, qəfildən əl atıb qadının saçının arxasından yapışıb özünə tərəf çəkir, dodaqlarından bərk-bərk öpür, sonra kənara itələyir...

Rövşənək Xızırın qanına bulaşmış dodaqlarını yalayaraq çaşqınlıqla İskəndərə baxır...

İSKƏNDƏR – İçimdəki duman çəkilir. Elə bil... işıq düşür içimə... işıq düşür... güc gəlir ruhuma...

RÖVŞƏNƏK – Şükür, şükür... qurtulduq fəlakətdən...

İskəndər bədənini ovuşdurur, barmaqlarını açıb-bağlayır, əl atıb qılıncını götürür... Bu dəfə çox rahatlıqla yellədir, gülür, qəhqəhə çəkir, nəhayət, sakitləşir...

İSKƏNDƏR – Bu qılınc gərək heç vaxt əlimdən düşməsin... Heç vaxt...

Elə bu vaxt İskəndər nəsə düşünür, çönüb taxtın ətrafındakı sərkərdələrin büstlərinə baxır...

İSKƏNDƏR – Bətləməs, Fəyləkus, Antiqon... (əda ilə onlara baxır) Sizin də həqiqi sifətiniz göründü...

*İskəndər büstləri dağıdıb aşırmağa çalışır, bu dəfə istədiyinə nail olur.
Dağılan büstlərin tozu otağa yayılır...
İskəndər əlində qılınc tozun içində dayanır...*

İSKƏNDƏR – (Təntənə ilə) Mən, İskəndər Zülqərneyn, Məğribdən Məşriqəcən bütün dünyanın hökmdarı, kainatın cövhəri məndədi, mənə ölüm yoxdu, mən peyğəmbərlik zirvəsinə qalxdım, indi də Tanrılığın bir addımlığındayam... Yerlər də, göylər də mənim hökmümdədi... (qəhqəhə çəkir) İndi isə atımı gətirin, atımı... Səhər minə bilmədiyim o atı... Bütün xalqın gözündə mən o atın belinə sıçrayıb, məni diri-diri dəfn edənlərin qanını içəcəm...

İskəndər salondan çıxır, onun ardınca o birilər də çıxır, yalnız Hörmüz və Xızır qalır...

XIZIR – Belə çıxır ki, əbədiyyətə qədər hər şey belə qalacaq? Mən heç vaxt tam ölümsüz olmayacam?

HÖRMÜZ – Yox, İskəndər ölsə, sən tam ölümsüz olacaqsan... İlahi yazı belədir – otuz üç yaşında ölümsüzlük alan İskəndərin hər otuz üç ildən bir, doğulduğu gün ölümsüzlüyü təzələnəcək. O, bir gün ərzində ölümlü olacaq... Əgər həmin gün ona bir şey olsa, öləcək... Amma heç nə olmasa, ertəsi gün ölümsüzlüyü qayıdacaq... Deməli, (*qəribə bir ifadə ilə*) əgər İskəndər bu dünyadan bezib yorulsa, hər otuz üç ildən bir dünyadan qurtulmaq imkanı olacaq... Onda sən də tam ölümsüz olacaqsan...

XIZIR – (*təəssüflə*) İnanmıram İskəndər otuz üç ilə ölümsüzlükdən doysun.

HÖRMÜZ – İnsan Tanrı deyil. İnsandan hər şey gözləmək olar.

Bundan sonra Xızır ilə İşıq tanrısı Hörmüz qeybə çəkilirlər.

Birinci hissənin sonu

II hissə

66 il sonra

İştirakçılar:

HÖRMÜZ	
XIZIR	
İSKƏNDƏR	– 99 yaşında (<i>lakin gənc görkəmdə</i>)
RÖVŞƏNƏK	– İskəndərin xanımı. 85 yaşlı qoca, lakin hökmlü, zəhmli qadın...
İSKƏNDƏRUS	– İskəndərin Rövşənəkdən olan oğlu. 66 yaşında...
SOKRAT	– 35 yaş
PİFAQOR	– 33 yaş
ƏRƏSTUN	– 30 yaş
ƏFLATUN	– 27 yaş... – İskəndərin nəvələri (<i>İskəndərusun oğlanları</i>)
EPİZODLAR	– mühafizəçilər.

Qeyd: *İskəndər nəvələrini artıq ölmüş sevimli filosoflarının xətrinə belə adlandırır...*

Taxt-tac salonu.

Taxtın yanında İskəndərin ağ heykəli.

Əlində şərab qədəhi olan İskəndər məğrur və arxayın yerləşlə salona daxil olur.

İSKƏNDƏR – Mən Məğribin və Məşriqin hökmdarı, fatehlər fatehi İskəndər Zülqərneyn, doxsan doqquzuncu ad günümdə and içirəm ki, bundan sonra heç kimin məmləkətinə toxunmayacam, heç kimin qalasını dağıtmayacam, heç kimin ordusunu məğlub eləməyəcəm, heç kimin taxt-tacını başına çevirməyəcəm... Heç kimin... *(hiyləgərliklə gülümsünür)*. Axı heç kim də yoxdu... Hər yer artıq mənimdir... Bütün ölkələr İskəndər məmləkətinin bir vilayətləridi. Bütün şəhərlər İskəndəriyyədi... *(gülür)* Məğlub eləməyə bir hökmdar, fəth eləməyə bir məmləkət qalmayıb... Mən... Tanrı İskəndər... Dünya hökmdarı İskəndər Zülqərneynəm.

Pauza

İSKƏNDƏR – Amma mənim yüküm çox ağırdı... Əllərim dirsəyəcən qan içindədi... Qiyamlar, sui-qəsdlər, edamlar. Bir gün qılıncımı əlimdən qoysam, ac qurdlar kimi hər tərəfdən tökülüşüb didib-parçalayarlardı məni... *(yenə şərab içir)*

İskəndərin arvadı qoca Rövşənək gəlir. Onu görə kimi İskəndərin qaşları çatılır...

RÖVŞƏNƏK – Niyə xəbər yollamışdın? Yenə nə olub? Niyə bikefsən?

İSKƏNDƏR – Xələflərimin fikri məni haldan salır... *(gəzişir)* Oğlum İskəndərus mədəbə sığındı, kahinlərə qoşuldu... Mən qiyamlar yatırdım, sui-qəsdlərin qarşısını aldım. O isə ancaq dualar elədi... Başqa bir şey əlindən gəlmədi... Axırda ondan əlimi üzüb nəvələrimə ümid bağladım... Doğulanda mən onlara Pifaqor, Ərəstun, Əflatun, Sokrat adları qoydum, sonra ən savadlı müəllimləri topladım, gecə-gündüz elm öyrəndilər. İstədim ən böyük alimlər olsunlar, əsərlər yazsınlar. Yüzillər keçəndən sonra heç kim bilməsin ki, keçmişdə Pifaqor, Ərəstun, Əflatun, Sokrat adında başqa filosoflar olub, hamı elə bilsin ki, o böyük əsərləri də İskəndərin qanından olanlar, onun xələfləri yazıblar, dünyanın bütün hökmü, gücü və elmi İskəndərin canında və qanında birləşib... Amma bunların eys-işrətdən başı ayılmır... Müəllimləri bu gün yenə mənə şikayət elədilər. Mən özüm onlarla danışsam, yenə qeyzlənəcəm, sən yığ başına, başa sal. Bədi eys-işrətlə gün keçirdilər.

Rövşənək onu sakitləşdirir.

RÖVŞƏNƏK – Cavandılar. Səbrli ol. Düzələri...

İSKƏNDƏR – Cavan? Mən onlar yaşda olanda dünyanın yarısına hökmran idim.

RÖVŞƏNƏK – Əgər hamı sən kimi olsaydı, sənin başqalarından nə fərqin olardı ki? Onların damarında sənin qanın axsa da, sən onlardan İskəndərlik tələb edə bilməzsən, hökmdarım...

İSKƏNDƏR – (*əşəbiliklə*) İllər uzununu belə dedin, sakitləşdirdin məni... Bu da nəticəsi... (*pauza*) Düzdü, onların damarında mənim qanım axır. Amma həm də sənin qanın axır. Onların acizliyinə səbəb sənin qanındı...

RÖVŞƏNƏK – (*özünü saxlaya bilmir*) Mənim qanımdan narazısansa, özün doğardın öz övladını... Onda heç kimi günahlandırmazdın...

İSKƏNDƏR – Düz deyirsən... Gərək Zevs Heraklı öz bətnindən dünyaya gətirdiyi kimi, mən də özüm öz övladımı dünyaya gətirərdim... Ancaq mənə bu bacarıq verilmədi. Əvəzində dünya hökmranlığı verildi, əbədi həyat verildi... Deməli, əbədiyyətə qədər öz xələflərimin fərsizliyindən əzab çəkməliyəm... Amma yenə də neynəyirəm, onlarçün eləyirəm. Onlar bir məmləkətin yox, dünyanın şahzadələridi...

RÖVŞƏNƏK – Ölənə qədər də şahzadə kimi qalacaqlar...

İSKƏNDƏR – Nə olsun? Onların şahzadə kimi asudə ömür sürməyi üçün mən ildə onlarla qiyamçını, sui-qəsdçini edam edirəm. Xirtdəyəcən qanın içindəyəm... Mənə qarşı qaldırılan qiyamlar həm də onlara qarşı qiyamdı... Mən tək özümü yox, həm də onları qoruyuram. Onları və səni... Bir də başa düşürəm, niyə narazısan axı... Tanrıya şükür elə ki, sənə belə böyük ömür verib...

Rövşənək ah çəkir, bir müddət susur, sanki dərdi açılır, əyləşir, gözləri dolur...

RÖVŞƏNƏK – Şükür edim? Niyə? Kaş o vaxt öləydim... Tanrı mənə bu ömrü cəza kimi verdi. İllər keçdi, bədənim sustaldı, gözəlliyim yavaş-yavaş məni tərk elədi. Gül kimi saralıb soldum. Amma sən necə vardınsa, o cür qalmısan... Mən belimi dikəltməyə də çətinlik çəkirəm, sənə at belində-sən. Bu müddətdə onlarla, yüzlərlə kənz dəyişdin. Eys-ışrətini onlarla keçirdin. Mənsə dünyanın ən ali xanımı, şahzadə anası gecələrimi soyuq yataqda tənha keçirdim. Çünki heç kimə lazım deyiləm. Elə bilirsən asandı bunları görmək?

İskəndər sanki deməyə söz tapa bilmir, gəlib onun saçını sığallayır.

İSKƏNDƏR – Dünya hökmdarının, Tanrı insanın yanında olmaq asan deyil. Hər şeyin bir bədəli var. Sənin də qismətinə düşən budur.

Sükut çökür.

Bayırdan səslər gəlir, İskəndər çıxır.

Rövşənək onun büstünə yaxınlaşır.

RÖVŞƏNƏK – Ən pisi bilirsən nədi? Mən il-ildən səni daha çox sevirəm. Bir qadına Tanrı nə qədər sevgi növü veribsə, hamısını yaşamışam. Ən çilgün ehtirasdan tutmuş, ən möhkəm bağlılığa qədər. On yeddi yaşında bir cür sevdim səni, otuzda bir cür, qırxdada bir cür. Sonra əllidə, altmışda, yetmişdə. Mənim sevgim dəyişdi, başqa cür oldu, amma sən dəyişmədin... Sən həqiqətən də tanrısan. Bir qadın heç bir kişini bu cür sevə bilməz. Yalnız Tanrını belə sevmək olar... və yalnız Tanrıya bu qədər nifrət eləmək olar... Bir qadın yalnız Tanrını bu qədər sevə-sevə, ona belə nifrət edə bilər...

Rövşənək İskəndərin büstünün dodaqlarını öpür. Bir az aralanır, qəfildən heykəlin üzünə tüpürür... Arxaya baxa-baxa salondan çıxır... İskəndərlə Xızır içəri girirlər...

İSKƏNDƏR – Necə oldu? Sui-qəsdçilər barədə nə öyrənə bildin?

XIZIR – (ətrafa baxır, heç kimin olmadığını görür) Hökmdarım... Sizin 99-cu ad gününüzdə sui-qəsd hazırlayan dəstəni bu gecə elə keçirdik, lakin müqavimət göstərdilər deyə, əskərlər onları qətlə yetirməli oldu...

İSKƏNDƏR – Yaxşı eləyiblər...

XIZIR – Əsas qatillər isə dörd nəfər olmalıydı. Onlar kimdisə, saraya giriş-çığışı olan adamlardı. Onların kimliyini öyrənə bilmədik. Ancaq sui-qəsdçilərin adından adam göndərüb bu gecə onları görüşə çağırmışıq... Tapşırıbmışam ki, gələn kimi dördünün də başına torba salıb əl-qollarını bağlasınlar, gətirsinlər hüzuruna.

İSKƏNDƏR – Yəqin ki qulluqçulardı, ya da mühafizə xidmətinin əskərləri... (başını yellədir) Bu altmış altı ildə olmadı ki bir ay arxayın olum. Öz ətrafımdakıların sədaqətinə inanım, rahatlanım... (ah çəkir) Nə yaxşı ki, sən həmişə yanımdasan. Səndən və ailəmdən başqa heç kimə inanmıram... Oğlum, nəvələrim, arvadım və sən... Vəssalam... Bu boyda dünyanın hökmranı olasan, əlinin altında bütün dünya tir-tir əsə, lakin beş-altı ailə üzvündən başqa heç kimə inamın olmaya... Bu nə bəxtədi, Xızır, bu nə taledi...

XIZIR – Bu alçaq, rəzil dünyanın Tanrısı olmaq ağır yükdü, hökmdarım... Göylərdə oturub Tanrılıq eləməyə nə var ki? Ətrafında hamısı şəffafdı, hər şey gözünün önündədi... Burda isə hər oyuqdan bir xain baxır, hər qapı arxasından bir sui-qəsd parlayır... Bütün bunlara dözməkçün İskəndər Zülqərneyn olmaq lazımdı... (sanki qızıqdırmağa başlayır) Bir var ki, bəşəriyyətin rifahı naminə nələrsə eləyəsən və sənə alışıqlar oxuna, şərəfinə mərasimlər təşkil oluna... Bir də var, sən əlləşirsən, vuruşursan, onilliklərlə insanlarçün ədalətli həyat qurmağa çalışırsan, əvəzində isə sui-qəsdlər, xəyanətlər, fitnə-fəsadlar...

Pauza... İskəndər dinmir, sadəcə, fikirli başını yellədir...

XIZIR – Eybi yox, indikilər bilməsə də, gələcək nəsillər bilər həqiqi qiymətinizi. (*ani düşünür*) Amma onu da bilmək olmaz. Axı gələcək nəsillər olmayacaq. Siz hər nəslin müasiri olacaqsız.

İSKƏNDƏR – (*qaşlarını çatır*) Demək istəyirsən ki, gələcək nəsillərin mənə sevməyi üçün mütləq ölməliyəm? (*ani pauza*) Ölməliyəm ki, gələcək-də mənə xoş sözlərlə xatırlasınlar?

XIZIR – (*özünü itirir*) Mən elə demək istəmədim, ulu hökmdarım.

İSKƏNDƏR – Hərdən dilin həddini aşır aa, Xızır... Yoxsa arxayınsan ki, dilini dibindən qopartsam da, yerinə təzəsi çıxacaq?

XIZIR – Əfv et, hökmdarım... Mən hökmdar deyiləm, sadə adamam, hərdən fikirləşməyib danışmağı mənə qüsur tutma.

Elə bu vaxt pərdə arxasından səslər eşidilir...

XIZIR – Budur, deyəsən, sui-qəsdçiləri tutub gətiriblər...

İSKƏNDƏR – Gətirsinlər içəri...

TƏLXƏK – (*irəli atılır*) Gətirsinlər, gətirsinlər...

Bir silahlı əskər qolu arxalarında bağlı, başında torba olan dörd nəfəri gətirib salona salır, onları diz üstə otuzdurur...

XIZIR – Budur, hökmdarım, sui-qəsdçiləri tutub gətiriblər... Gecəylə bunlar səni qətlə yetirməliydilər...

Silahlı əskər çıxır. İskəndər əsirlərə baxır...

İSKƏNDƏR – Bu yetmiş ildə nə qədər belə xain, sui-qəsdçi ələ keçirildi, edam edildi. yenə dərs olmur, yenə kökü kəsilmir. Xızır, ağıma bir fikir gəlib. Bu dəfə özüm edam edəcəm, şəxsən.

XIZIR – (*təzim edir*) Məsləhət sənindi, böyük hökmdar.

İSKƏNDƏR – Hə, hə, özüm edam edəcəm. Dördünü də.

İskəndər yenə şərab içib qədəhi kənara qoyur, yaxınlaşıb əsirlərdən birinin başından kisəni çıxardır.

İskəndərin gözləri bərəlir, qarşısında böyük nəvəsi 35 yaşlı Sokratı görür.

İSKƏNDƏR – Sokrat?

Ağzına əski tıxanıb qolları bağlanmış gənc əsir başını aşağı salır...

İskəndər heç nə anlamır, o biri əsirin də başındakı kisəni çıxardır. İkinci nəvəsi Əflatunu görür.

Üçüncünün də başını açır. Bu dəfə Ərəstun çıxır...

Dördüncü əsir də Pifaqor olur.

İSKƏNDƏR – Mən... mən başa düşmədim... Nəvələrimi niyə gətirmisiz Xızır?

XIZIR – *(özünü çaşqın göstərməyə çalışır)* Bilmirəm, hökmdarım... Sui-qəsdçilərin nişan verdiyi yerə əskərləri göndərdik... Bunları gətirdilər... Heç mən bilmirdim tutulanlar kimlərdi.

İskəndər nəvələrinin ağızlarına tıxanmış parçaları çıxardıb atır.

İSKƏNDƏR – *(gözləri bərəlməmiş)* Siz sui-qəsdçilərin içində neynirdiz? Sizdən soruşuram. Eşitmirsiniz?

Gənclər günahkarcasına başlarını aşağı salıb susurlar... İskəndərin sarsıntısı bir az da artır. Yenə götürüb şərab içir, sanki hadisəni dərk etməyə çətinlik çəkir.

İSKƏNDƏR – Axı siz mənim xələflərimsiniz. Bütün bu məmləkət, bütün hökmranlıq sizin rifahınız üçündür. Sokrat, Əflatun, Ərəstun. Bütün dünya bəşər əhli sizin ayaqlarınızın altındadı... Hamı boyun əyir qarşınızda. Bütün bunlar mənə görədi, indi siz mənə qəsd eləmək istəyirdiz?

Gənclər başlarını aşağı salıb susurlar.

İSKƏNDƏR – *(səsi qalxır)* Heç olmasa etiraz edin, deyin yalandı, böhtandı, bizim xəbərimiz yoxdu, bizə şər atırlar, bizə oyun qurublar, biz sənə əl qaldıra bilmərik.

Gənclər yenə susurlar.

İSKƏNDƏR – Axı niyə susursuz? *(Xızıra)* Xızır... Siz bunların dilini kəsmisiz?

XIZIR – *(cəld)* Yox hökmdarım, necə tutublarsa, o saat bura gətiriblər.

İSKƏNDƏR – *(daha da qəzəblənir)* Bəs niyə dillənmişlər? Niyə günahlarını boyunlarından atmırlar? Niyə özlərini təmizə çıxartmaq istəmirlər.

XIZIR – Bilmirəm. Bəlkə də etiraz etməyin mənasız olduğunu bilirlər, ona görə susurlar...

İSKƏNDƏR – Hə, düzdü... *(nəvələrinə)* Axı siz mənim ən yaxın, ən doğma adamlarımsız. Axı sizi necə öz tərəflərinə çəkə biliblər? Axı siz bütün hansısa sui-qəsd barədə xəbər tutan kimi, ilk öncə mənim üstümə gəlməliydim, mənə xəbər verməliydim...

SOKRAT – *(gözlənilməz inadkarlıqla)* Biz xəbərçi deyilik.

İSKƏNDƏR – Xəbərçi olmağı özünüze sığışdırmadız, amma xəyanəti boynunuza götürməyi özünüze sığışdırdız?

ƏFLATUN – Hə. Boynumuza götürdük. Çünki bu xəyanət deyil, xilas-karlıqdı.

İSKƏNDƏR – *(çaşır)* Nə xilaskarlıq?

ƏRƏSTUN – Biz dünyanı qəddar bir zalımdan xilas eləmək istəyirdik... Hamı bilməliydi ki, biz sənın xələflərin olsaq da, sənın cəllad hakimiyyətinin bir parçası deyilik.

İSKƏNDƏR – Bu cəllad dediyin hakimiyyət sizin rifahınız, şan-şöhrətinizçündü.

PİFAQOR – Bizə elə şöhrət lazım deyil.

Sokrat böyük nəvə olaraq daha inadkarlıqla özünü irəli verir.

SOKRAT – İllərlə insanların gözünün içinə baxa bilmirik. Edam meydanındakı qan illərlə qurumur, dara çəkilənlər, başı kəsilənlər minlərlə, on minlərlədi. Qan dənizində boğuluruq az qala... *(ah çəkir)* Adamlardan xəcalət çəkirik. Hamı bizə nifrət edir, hamı iyrenir bizdən. Üzdə başımıza fırlanırlar, alqışlar yağdırırlar, ancaq üzümüzü çöndərən kimi ardımızca deyirlər ki, bunlar o ağzı qanlı canavarın nəvələridi, özlərini belə sakit aparmaqlarına baxmayın, əllərinə imkan düşsə, ondan da qaniçən olarlar... Bezmişik bu söhbətlərdən, cana doymuşuq...

İSKƏNDƏR – Yox, yalan deyirsən. Bütün bunlar nağıldı... Sənın gözün mənım taxtımdadı. İstəyirsən mənım yerimdə sən otursan, dünya hökmranlığına çatasan, əmlər, sərəncamlar verəsən. *(qışqırır)* Əbləh, səfeh... Başa düşürsən ki, bu məmləkəti saxlayan İskəndər Zülqərneynin əzəmətidir... Mən olmasam, sən bu taxtı-tacı bir gün də saxlaya bilməzsən... Ətrafındakı ac canavarlar səni diri-diri çeynəyərlər, taxtını da başına aşır-darlar... Mənım gücümə görə bu taxt-tac belə yüksəkdədi. Başa düşürsən? Mənım gücümə, zəhmimə, qəddarlığımə görə. Bu taxtı mən onillərdir ki qanla suvarıram. Elə bilirsən sən bunu bacaracaqsan? Elə bilirsən bu zəhərli ilanı əlində tuta biləcəksən?

SOKRAT – Lazım deyil mənə sənın taxtın. Kaş, biz də adi adam olardıq, beş düşmənimiz olsaydı da, beş də dostumuz olardı... Ancaq bilərdik dost kimdi, düşmən kim. İndi də bilirik. Bilirik ki bir nəfər də səmimi dostumuz yoxdu. Çünki biz İskəndər Zülqərneynin nəvələriyik.

İSKƏNDƏR – Yooox, bütün bunlar sənın sözlərin deyil. Səni dilləndirən damarlarında axan Daranın qanıdır. Onun qisas eşqi içinizdə dolanır... Hamısının günahkarı Rövşənəkdi... Onun içinidəki gizli nifrətdi sizin ruhunuzu zəhərləyən...

Pərdə arxasından səs eşidilir...

– Anamın günahı yoxdu.

Pərdə arxasından İskəndərin oğlu 66 yaşlı İskəndərus çıxır...

İSKƏNDƏR – İskəndərus? Sən burda neynirsən? Sən ki aylarla məbəddən çıxmırsan?

İSKƏNDƏRUS – Xəbər gəldi ki, təcili özünü çatdır, oğlanlarını həbs ediblər. Mən də gəldim...

İskəndərus oğlanlarının arxaya bağlanmış qollarını bir-bir açaraq danışır.

İSKƏNDƏRUS – *(bir az soyuq və laqeyd tərzdə)* Onların günahı yoxdu... Nə cəza verəcəksənsə, mənə ver.

İSKƏNDƏR – Necə yeni günahı yoxdu? Onlar məni qətlə yetirmək istəyirdilər.

İSKƏNDƏRUS – Dedim ki, günahları yoxdu... *(qalxıb atasının üzünə baxır)* Mən istənilən cəzaya hazırım.

İSKƏNDƏR – Sən nə danışırısan? Nə cəza? Sui-qəsd sən hazırlamısan? Məni öldürməyi sən niyyət eləmişən?

İSKƏNDƏRUS – Hesab elə ki, elədi...

İSKƏNDƏR – Necə yeni hesab elə? Sən niyə belə sakit, rahat danışırısan? Elə bil ki söhbət məndən, sənin atandan, dünya hökmdarı İskəndər Zülqərneyndən getmir, hansısa bir qulun, nökerin qətlindən gedir...

İSKƏNDƏRUS – Mənəviyyat aləmində hökmdarla qulun heç bir fərqi yoxdu...

İSKƏNDƏR – *(diqqətlə ona baxır)* Yox, səhv elədim, ananın günahı yoxdu... Bütün günahlar o məbəddəki kahinlərdədi... Onlar sənin fikirlərini pozublar, mənə qarşı qaldırıblar, sən də uşaqların düşüncələrini zəhərləmişən...

İSKƏNDƏRUS – *(dişlərini sıxır)* Niyə bütün günahkarları yalnız kənardə axtarırsan? Bəlkə bir az da özündə günah görəsən...

İSKƏNDƏR – Özümdə? *(dişlərini sıxır)* Hə, düz deyirsən. Bütün günahlar məndədi... Mən gərək o vaxt imkan verəydim ki, elə ananın bətnindəcə səni qətlə yetirəydilər. Heç dünya işığına çıxmazdın...

İSKƏNDƏRUS – Dünya işığına çıxıb neynəmişəm ki? Ömürlük şahzadə... Həmişə sənin kölgəndə yaşamaq... İllərlə, onilliklərlə şahzadə kimi sənin ardınca sürünmək. İllərimi sənin ayağın altına səpələmək... Budu yaşamaq? Yox, bu, həyat deyil... Bu, işkəncədi... İllər keçir, mən qocalıram, belim bükülür, saçım ağarır, amma sən necə var o cür də qalırsan... Amma mən yenə də sənin kölgən olmağa məhkum... Biri deyir İskəndər körpə uşaqların ürəyini yeyir, ona görə qocalmır, bir deyir bakirə qızların qanını içir, ona görə dəyişmir... Hə, dəyişmir... Mənsə qocalıram, dəyişirəm... Çox qalmayıb, ölüb gedəcəm... *(böyük oğlunu göstərir)* Əbədi şahzadə Sokrat olacaq, o da mənim işgəncələrimi yaşayacaq... Sonra o birilər, nəvələr, nəticələr...

İSKƏNDƏR – *(dişlərini sıxaraq)* Mən neynədim sə, insanlarçün elədim, dünyada ədalət qurmaqçün elədim, *(qışqırır)* sizinçün elədim. Siz bunun müqabilində xalqı mənim əleyhimə qaldırırsız?

İSKƏNDƏRUS – Sən bizim hamımızı bədbəxt elədin. Bədbəxt... Bütün dünya ayrı həyatı yaşayır, biz ayrı həyatı. *(kinayə ilə)* Axı biz İskəndərin xələfləriyik. Son on ildə ancaq səni öldürməyi düşünürdüm. Özümdən asılı

deyildi. Gah səni boğurdum, gah böyrünə xəncər saplayırdım, gah başını kəsirdim. Hətta yuxuda da görürdüm. Ancaq onu da anlayırdım ki, sən yenə sağalacaqsan. *(onun gözünün içinə baxır)* Axı sən Dirilik suyu içmişən.

İskəndər diksinib Xızıra baxır, Xızır çiyinlərini çəkir...

İSKƏNDƏR – Bunu sənə kim deyib? Axı bunu heç kim bilmir...

İSKƏNDƏRUS – Hə, heç kim bilmir. Məndən başqa heç kim bilmir...

Pauza. İskəndər gəzişərək düşünür...

İSKƏNDƏR – Əgər sən bilirsənsə, onda niyə bunların sui-qəsdinə imkan vermişən? Axı bilirdin ki, mənə heç nə olmayacaq, onlar məni öldürə bilməyəcəkdilər?

İSKƏNDƏRUS – Onlar öz etirazlarını bildirməliydilər. Heç olmasa, bəşəriyyət görməliydi ki, İskəndərin qanlı hökmranlığını hətta öz yaxınları, öz ailəsi də qəbul etmir. Bəlkə onda bizə münasibət dəyişərdi.

İSKƏNDƏR – Nə münasibət? Sən nə nağıllar danışırısan? Sizə pis münasibət göstərənlərin hər biri sənə yerində olmaqçün hər şeydən keçərdi. Sizin mərtəbənizə əlləri çatmır. Paxıllıqdan belə eləyirlər... Siz də onların təsiriylə məni məhv eləmək fikrinə düşmüşsünüz. Mənə bir şey olsa, elə ən birinci sizin axırınıza çıxacaqlar. Başa düşmürsünüz bunu? Yoxsa sənə də damarında Daranın qisas qanı cövlan edir? *(birdən ağılına nəsə gəlir)* Yox, burda nəsə var, məndən gizlədirsiniz...

Pauza

İSKƏNDƏR – Bu saat cavab verməsən, aqibətin çox pis olacaq... De görüm, nəyi gizlədirsən...

Xızır narahat olmağa başlayır, İskəndərə baxaraq sanki nəsə işarə vermək istəyir...

İskəndərus isə qəzəbindən özünü saxlaya bilmir...

İSKƏNDƏRUS – Səndən nəyi gizlətmək olar ki? Məgər sən Tanrı deyilsən? Hər şeyi bilmirsən?

İskəndərin qəzəbi getdikcə artır...

İSKƏNDƏR – Söhbəti dəyişmə... Nəyi gizlədirsiniz məndən? Mənə sui-qəsdin mənasız olduğunu bilə-bilə sən öz uşaqlarını bu işə qatmazdın... Deməli, nəsə bir bildiyin var. Nəsə bilirsən.

*İskəndər oğlunun boğazından yapışib divara sızır.
İskəndərus əvvəl qışqırır, sonra boğularaq xırıldayır.
Qəfildən səsə Rövşənək özünü içəri atır.*

RÖVŞƏNƏK – Neynirsən? Burax oğlumu. Mən demişəm ona hər şeyi.

*Rövşənək birtəhər oğlunu İskəndərin əlindən alır. Xızır da kömək edir.
İskəndəri aralayrlar.*

Təngnəfəs olan qoca İskəndərus yerə çökür. Ahıl anası onu sakitləşdirməyə çalışır. Xızır da İskəndəri sakitləşdirməyə çalışır...

İSKƏNDƏRUS – Niyə aldın əlindən? Qoy öldürsün... Öldürsün... Məni də, oğlanlarımı da... Qurtulaq bu lənətlənmiş həyatdan...

İSKƏNDƏR – (Rövşənəkə) Niyə demisən ona? Axı biz danışmışdıq ki, heç kim bilməyəcək... Yoxsa yenə Daranın qanı cuşa gəlib?

RÖVŞƏNƏK – Bəsdi, dilində yalnız bir söz var, Daranın qanı, Daranın qanı... (qalxıb İskəndərlə üz-üzə dayanır) Bezmişəm... (qeyzlə) Elə bilirsən xoşdu mənə qırx il ərzində sənənin yataq otağından cavan qızların qışqırıqlarını eşitmək? Lənət olsun sənə... Lənət olsun sənənin hökmranlığına...

Rövşənək ağlamağa başlayır, İskəndərə qarşı edərək bir kənardə sakitcə ağlamağa başlayır.

İSKƏNDƏR – (yenə oğlunun üstünə çökür) Sualıma cavab ver... Sən bilirdinsə, niyə belə elədin. Cavab ver mənə. Niyə oğlanlarını qurban verməyə razı oldun?

İskəndərus ani Xızıra baxır, nəse demək istəyir, amma yenə sözünü dəyişir.

İSKƏNDƏRUS – (dik qalxıb onun gözünün içinə baxır) Hə, bilə-bilə elədim. Qəsdən elədim...

İskəndərus danışdıqca oğlanları da qalxıb atalarının arxasına keçirlər. Sanki birlikdə İskəndəri hədələyirlər. Rövşənək də qalxır.

İSKƏNDƏRUS – İstəyirdim əvvəlki bütün sui-qəsdçilər kimi onları da edam edəsən... Məni də qətlə yetirəsən... İstəyirdim bu dünyada İskəndərin kökü kəsilsin. İstəyirdim biz qəddar tirana qarşı qiyama qalxıb öldürülək. Atamız, babamız olsa belə... Onda heç olmasa xalqın bizə nifrəti sevgiyə dəyişər.

RÖVŞƏNƏK – Hə, qoy onları cəlladın xələfləri kimi yox, müqəddəs məzlum şəhidlər kimi xatırlasınlar. Sən... Sənsə əbədiyyətə qədər zülüm çəkəcəksən. Yeganə övladını, nəvələrini öldürdüyünə görə izzət içində qovrulacaqsan.

İSKƏNDƏRUS – Öldürməsən, yenə sənə qarşı sui-qəsdlər edəcəyik, xalqı sənə qarşı qaldıracağıq. Öldürsən də hər gecə sənın yuxularına gələcəyik. Yuxuda hər gecə boğacağıq səni, belinə xəncər saplayacağıq, səni dara çəkəcəyik, başını kəsəcəyik. Hər gün yuxuda bunları görəcəksən. Sən, böyük İskəndər, Dünya hökmdarı İskəndər. Cəllad İskəndər.

İSKƏNDƏR – (*sarsıntı içində başını tutur*) Bəsdirin. Eşidirsiz, bəsdirin? Naxələflər, xainlər. Mən bütün bu ölməzliyin yükünü sizə görə çiyinəmə götürdüm. Bilirdim zülüm çəkəcəm, bilirdim ağır olacaq. (*oğluna*) Amma razı olmadım ki, ana bətnində səni öldürsünlər. Razı olmadım ki, dünyaya gəlmədən qətlə yetiriləsən... Amma sən indi mənim üzümə deyirsən ki, İskəndərin kökünü kəsmək istəyirəm... Bunu mənə sən deyirsən... Sən, mənim yeganə oğlum...

İSKƏNDƏRUS – Hə, üzünə deyirəm...

İskəndər bağırır...

İSKƏNDƏR – Axxxxx.... Kimə lazımdı bütün o böyük əməllər, böyük niyyətlər, ədalətli dünya... Əgər bütün insanlar mənə lənət oxuyursa, hətta özümün yaratdığım, qanı qanımdan olanlar da üzümə belə ağ olurlarsa, mənə dağ çəkməkçün özlərini könüllü əcəlin ağzına atırlarsa, lənət olsun o tikdirdiyim məktəblərə, xəstəxanalara, çəkdiydiniz yollara... Lənət olsun bütün İskəndəriyyəyə... Şərəfsiz dünya, namərd dünya... Mən, mən... Mən belə dünyada niyə yaşamalıyam axı... Niyə, niyə.... Ulu Hörmüz.... Mənə ölüm ver, ulu Hörmüz... Mənə ölüm ver...

Xızır sanki sevincək olur, ancaq hisslərini gizlətməyə çalışır...

XIZIR – Elə demə, böyük hökmdar, sənə ölüm yaraşmır.

İskəndər ağlayıb-bağırıldıqca salonun küncündə işıq yaranır, işığın içindən yavaş-yavaş Hörmüz çıxır...

İskəndər onu görüb daha səylə yalvarır...

İSKƏNDƏR – Ulu Hörmüz... Al canımı... Bu ölümsüzlük məni nə hala gətirdi? Bütün təbəələrim, bütün xalqım məni cəllad, qaniçən kimi görür. Hətta xələflərim özlərini edam kötüyünə atırlar ki, mənim nəslim kəsilsin... Bundan böyük nə cəza ola bilər? Mən bununçünmü qurmuşdum dünya hökmranlığını? Ədalətli dünya bunun üçün idi? O axıdılan qanlar, kəsilən başlar buna görə idi? Bunlar necə nankordular, necə naşükürdülər... Axxx...

HÖRMÜZ – Bədi, böyük hökmdar, ittiham eləmə.... Özünü onların yerinə qoy... Sən Tanrı yükünü çəkməyi bacarırsan, onlar isə Tanrı xələfləri olmağın ağır yükünü çəkə bilmirlər...

İSKƏNDƏR – (*sanki eşitmir*) Mənə də ölüm ver, ulu Hörmüz, ölüm ver... Kökü kəsilən qoca canavar ölməzliyi mənə lazım deyil... Mən bu cür

əbədiyyətə dözə bilmərəm... *(isterika içində oğlunu göstərir)* Bu nankor düz deyir... Mən onları edam eləməsəm, yenə sui-qəsdlər törədəcəklər... Edam eləsəm, hər gecə yuxuma gələcəklər, hər gecə məni ittiham edəcəklər, lənətləyəcəklər. Yox, mən buna dözə bilmərəm... Mən onların xəyanətiylə yaşaya bilmərəm Hörmüz, mən bütün bu dünya hökmranlığını həm də onlarçün qurmuşam, mən düşünürdüm ki, nəslim böyüyər, artar, elmi, savadlı, ədalətli bir şəcərə olar, onilliklər keçəndən sonra mənim nəslimdən olan hər bir kişi bir məmləkətdə, bir vilayətdə ədalətli hakim olar, adil hökmranlıq qurarıq, ölümsüz İskəndərdən törəyən ali insan nəslə bütün dünyanı idarə edər, ən yüksək mənəblərdə yalnız İskəndərin elmi, ağıllı, ədalətli xələfləri olar. Bu ədalətli dünyanı İskəndər Zülqərneynin nəslə idarə edər... Uca goylər də mənə dəstək oldu, ölümsüzlük bəxş elədi ki, böyük əməllərim həyata keçsin... Amma bunlar... Bunlar öz əlləriylə öz oturduqları budağı kəsmək istəyirlər... Nəinki budağı, ulu Hörmüz, bunlar bütün ağacı kökündən baltalamaq, qurutmaq istəyirlər... Qurutmaq, baltalamaq... Yox, mənim gücüm yoxdu buna dözməyə, kaş elə 66 il əvvəl ölərdim, tüpürərdim dünya hökmranlığına, ölüb gedərdim, qoy ac canavarlar məmləkəti didib-dağıdardılar, bunu da elə anasının qarınında qanına qəltan eləyərdilər, heç işıqlı dünyaya çıxmazdı ki, indi də oğlanlarıyla birlikdə mənə bu cür meydan oxumazdı... Ölərdim, kaş ölərdim o vaxt... Amma indi də gec deyil... Ölüm ver mənə ulu Hörmüz, ölüm ver. Nəsə bir şey fikirlər, yalvarıram, bir yol tap, al canımı, götür apar məni bu lənətə gəlmiş fahişə dünyadan, apar. Qalmayım burda. Bu alçaq dünya mənim böyük əməllərimə layiq deyil.

İskəndər çarəsizliklə Hörmüzə baxır...

HÖRMÜZ – *(qaşlarını çatır, ona baxır)* O vaxt sənə çox dedilər ki, çətin olacaq, bacarmayacaqsan... Ancaq inadından dönmədin...

İSKƏNDƏR – Mən bilmirdim. Mən bilmirdim belə olacaq. Mən ədalətli hökmranlıq, səadət dolu dünya qurmaq istəyirdim, amma indi hamı mənə nifrət edir. Hamı, hətta bunlar da. Bilmirdim belə olacaq. İstəmirəm. Götür mənim əbədi həyatımı, qaytar ölümümü, qaytar. Ölmək istəyirəm.

İskəndər çarəsizliklə ağlayır.

HÖRMÜZ – Biz isə əvvəldən bilirdik. *(pauza)* Ona görə sənə ölümsüzlükdən qurtulmağın üçün balaca bir cığır qoymuşduq.

İSKƏNDƏR – *(diksindir)* Nə cığır? Mənə deməmişdiz?

HÖRMÜZ – Yox, tanrıların qərarlarını heç kim bilə bilməz. *(pauza)* Sən 33 yaşında ölməzlik pərdəsinə büründün... Tanrıların hökmü belə oldu ki, hər 33 ildən bir doğulduğun gün sənə büründüyün əbədiyyət pərdəsi təzələnməli idi. Və məhz həmin gün sən istəsən öz ölümünə qovuşa bilərsən.

İskəndər eşitdiyi məlumatdan həyəcanlanır, sanki sevinir.

İSKƏNDƏR – Hər 33 ildən bir. Hər otuz üç ildən bir... Bu gecə mənim 99 yaşım tamam olur. Deməli... Deməli...

HÖRMÜZ – Bəli... Bu saat... Bu gecə, günəş doğana qədər sən öz ölümünə qovuşa bilərsən... Günəş doğulandan sonra yenə də 33 il müddətinə ölümsüz olacaqsan...

İSKƏNDƏR – *(salonun pəncərəsindən bayıra baxır)* Gecə sona yaxınlaşır... Bir azdan gün doğacaq, yox, bu fürsəti əldən vermək olmaz... Mən səhv eləmişəm. İstəmirəm belə ölümsüzlük. İstəmirəm. Qaytar mənim ölümümü... Qaytar, nə qədər gec deyil...

Qəfildən Hörmüzün əlində bir qədəh peyda olur...

Hörmüz qədəhi İskəndərə uzadır...

HÖRMÜZ – Götür...

İSKƏNDƏR – Bu nədi?

HÖRMÜZ – Zəhərdir. Götür, iç, canını qurtar... Tanrı olmaq asan deyil... Tanrı olmaq şükürlər, dualar, sevgilər qəbul eləmək deyil... Tanrı olmaq təkəcə ələmlərə hökm eləmək deyil... Yox... Tanrı olmaq hətta öz yaratdıqlarının da sənə nifrətini qəbul eləməyi bacarmaqdı. *(İskəndərin oğlunu və nəvələrini göstərir)* Sən bunu bacarmadın.

İSKƏNDƏR – Yox, mən bunu qəbul edə bilmərəm. Belə tanrılıqdansa ölüm yaxşıdı.

İskəndər qədəhi Hörmüzdən götürür, içmək istəyir. Hami sanki bunu gözləyirmiş kimi, həyəcanla müşahidə edir.

Ani nəsə düşünür, sakit dayanıb həyəcanla hadisələrin sonunu gözləyən xələflərinə və xanımına çönür.

İSKƏNDƏR – Elə bilirsiniz təşəkkür edəcəklər sizə? Elə bilirsiniz, sizə cəlladın xələfləri kimi baxan qara kütlə, indi sizi qəhrəman kimi qəbul edəcək? Ayaqlarınızın altına gül ləçəkləri səpəcəklər? Mənim ölüm xəbərim çıxan kimi qaragüruh elə ən birinci sizin üstünüzə hücum çəkəcək. Evlərinizdəki cahü-cəlalı talan edəcəklər, özünü də, uşaqlarızı da tikə-tikə doğrayacaqlar, diri-diri dərinizi soyacaqlar. *(dəli qəhqəhə çəkir)* Arzunuzu çatacaqsız. Yer üzündən Böyük İskəndərin nəslə kəsiləcək. Ancaq ulu Hörmüzə şükürlər olsun ki, mən bütün bunları görməyəcəm. Mən onda çox-çox uzaqarda olacam...

İskəndər yenə içmək istəyir, yenə pauza verib xələflərinə çönür...

İSKƏNDƏR – Başlarınızı kəsib Qala bürclərində payaya keçirdəndə xatırlayarsız məni... Xatırlayarsız Böyük İskəndəri.

FALES – *(dişlərini sıxır)* Xatırlayırıq... Xatırlayırıq.

Hamı sanki səbirsizliklə İskəndərin zəhəri içməyini gözləyir, tez-tez pəncərədən bayıra baxırlar.

ƏFLATUN – *(yavaşca)* Artıq gecə başa çatır.

ƏRƏSTUN – Bir azdan üfük qizaracaq.

PİFAQOR – Mənim təzədən 33 il gözləməyə səbrim çatmaz...

İSKƏNDƏR – *(nəsə düşünür, çönüb Xızıra baxır)* Salamət qal, vəfalı dost... Sən bunlardan daha sədaqətli oldun mənə... Görünür, o dirilik çəşməsi elə tək sənin qismətin imiş... Qədərdən qaçmaq olmaz.

İskəndər bu dəfə daha qətiyyətlə qədəhi dodaqlarına yaxınlaşdırır.

Elə bu vaxt Rövşənək özünü saxlaya bilmir, mane olmaq istəyir, oğlu İskəndərus onu arxaya çəkir.

İskəndər isə qəfildən yenə əl saxlayır, nəsə düşünür, üzünə qəribə bir ifadə çökür, elə bil ağlına nəsə gəlir, çönüb xələflərinə baxır.

İSKƏNDƏR – *(ağır səslə)* Niyə sizin sui-qəsdiniz məhz bu gecəyə qərarlaşdırılmışdı?

Hamı çaşqınlıqla bir-birinə baxır... İskəndər oğluna yaxınlaşır...

HÖRMÜZ – *(bərkdən)* Bir azdan gecə bitəcək....

İSKƏNDƏR – *(sərtliklə)* Dayan görüm... *(sanki fikirləşərək danışır)* Niyə məhz bu gecə? Siz sui-qəsdini dünən yox, sabah yox, məhz bu gecə təşkil eləmişdiz? *(oğluna bir az da yaxınlaşır, gözünün içinə baxır.)* Deməli, siz də Hörmüzün dediyi həqiqəti bilirdiz? Bayaqdan danışdıqların yalan idi? Mənimlə oyun oynayırsız? *(oğlunun təqlidini çıxardır)* İstəyirdim hamını qətlə yetirəsən, məzlum qurbanlar olaq, hamı bizi qəhrəman kimi xatırlasın.... *(hiyləgərliklə gülümsünür)* Yooox, sən də, oğlanların da bilirdiz ki, bu gecə mən ölümsüz olmayacam... Bilirdiz... Ona görə sui-qəsdini məhz bu gecə həyata keçirtmək istəyirdiz...

Hami susur, İskəndər əlində qədəh qəfildən dəli qəhqəhə çəkir...

İSKƏNDƏR –Yox... Mən sizə bu imkanı verməyəcəm. Mən ölməyəcəm. Bütün günahkarları edam edəcəm. Qoy heç kimim qalmasın. Qoy əsl tanrı kimi tənha olum. Mənə heç kim lazım deyil. Tənha ölümsüzlüyüm mənə bədi.

O danışdıqca Xızır qorxaraq hiss olunmadan Hörmüzün arxasına keçir.

Qəfildən İskəndər əlindəki zəhər dolu qədəhi yerə çırpıb, belindəki qılıncı çəkir, sərt hərəkətlə Hörmüzlə Xızıra tərəf çönür.

İSKƏNDƏR – Siz demisən onlara, hamısı bilirdilər. Birləşib oyun qurmusuz mənə? Sizin hiylələrinizdi?

HÖRMÜZ – Həddini bil... Unutma kimin qarşısındasan.

İSKƏNDƏR – Bilirəm... Yaxşı bilirəm kimin qarşısındayam. Məkrli, riyakar, həm də qorxaq Hörmüz... Qorxurdun ki, mən Tanrı olub insan-larçün dünyada adil hökmranlıq quraram, hamının rifahı yüksələr, mütləq ədalət hökm sürər, hamı mənə sitayiş edər, sən isə heç kimə lazım ol-mazsan, unudurlar səni? Bundan qorxurdun? Buna görə ayağımın altını qazıyırdın?

HÖRMÜZ – Bədi... Mən işıq Tanrısıyam... İşıqlı dünya mənim hökmümdədi...

İSKƏNDƏR – Kimə lazımdı sənin işığın? Əgər insanlar arasında ədalət yaratmırsa, ac qarınları doyurmursa, nəyə lazımdı, kimə lazımdı o işıq? Sənin özündən başqa heç kimə... Yox, bəşəriyyətin başı üstündə qəzəb qılıncı olmalıdı. Asiliklə başını qaldıranların başı kəsilməli, qanı tökülməli. Ancaq bu yolla bu dünyada haqq-ədaləti bərqərar eləmək olar. Sənin işığın isə buna qadir deyil...

XIZIR – (*dözə bilmir*) Qadirdi. İşıq hər şeyə qadirdi...

İSKƏNDƏR – (*çönüb*) Sənin xəyanətinin cəzası lap ağır olacaq, Xızır... Səni dağlarda zəncirləyəcəm, əbədiyyətəcn orda qalacaqsan, Prometey kimi. Əbədiyyətə qədər qarğa-quzğun gəlib bədəninə dəşik-dəşik edəcək, amma sən ölməyəcəksən. Amma ölüm arzulanacaq. Bayaq eynən mənim arzuladığım kimi.

Sokrat pəncərədən bayıra boylanır.

SOKRAT – (*həyəcanla*) Üfüqlər qızarır. Bir azdan gün doğacaq.

Sokrat ani tərəddüddən sonra qılıncını çəkib isterika içində İskəndərin üstünə cumur.

SOKRAT – Bədi... Sən bu gecə ölməlisən. Ölməlisən.

Hamı şok içində bu mənzərəni seyr edir.

Peşəkar döyüşçü olan İskəndər ani olaraq çönüb nəvəsinin hücumunu dəf edir. Sokrat yenə onun üstünə atılır, İskəndər yenə onun hücumunu dəf edir. Sokrata əks-zərbə endirəndə İskəndərus qışqıraraq özünü onların arasına atır, İskəndərin xəncəri İskəndərusun sinəsinə sancılır.

İskəndərus yerə çökür. Kənardə dayanan Rövşənək özünü oğlunun üstünə atır.

RÖVŞƏNƏK – Neynirsən İskəndər? Oğluna qıyma.

*Rövşənək dəli kimi ağlayır.
Sokrat yerə çöküb atasını qucağına götürür.*

SOKRAT – *(xırıltıyla)* Ata... ata... *(ağlayır)*

RÖVŞƏNƏK – Bu nə fəlakətdi, bu nə zülümdü axı.

İSKƏNDƏRUS – *(son nəfəsdə)* Mən... mən bilirdim... Bilirdim ki o, ölməyəcək... Hiss eləyirdim...

İSKƏNDƏR – *(onların başı üstündə)* Hə... Mən ölməyəcəm... Sənin oğlunsa öləcək... Tanrıya qəsd etdiyi üçün...

İskəndər soyuqqanlılıqla yazınılaşır, yerdə oturub atasının başını qucağında sıxan Sokratın başı üstünə qılıncı iki əliylə şaquli qaldırır, qılıncın ucunu Sokratın boynuna söykədir, qəfildən dəstəyindən aşağı basır.

Qılıncın iti tiyəsi Sokratın çiyindən bədəninə keçir...

(Bu qətl üsulu tarixən Antik aləmdə zadəganların edam üsulu olub)

Sokrat da atası İskəndərus kimi ölür...

Sağ qalan üç nəvə qorxudan qaçıb gedirlər...

İskəndər qəddar səslə o biri nəvələrinin ardınca baxır, taxta çıxır, ayaq üstə əmr verir...

İSKƏNDƏR – *(cəllad səsiylə)* İndi bu saat əsamı yerə vuracam, cəlladlar gələcək... Harda gizlənsələr də, oğlum İskəndərusun arvadı, sağ qalan oğlanları, onların ailələri Tanrı-hökmdara xəyanət etdiyinə görə dara çəkiləcəklər... Silahlı Falanqa Sarayın qarşısında toplaşan kütləni mühasirəyə alıb, hamını qətlə yetirəcək ki, o birilərə də ibrət olsun... Mənə nifrət edə bilərsiz, amma hakimiyyətimə qarşı qalxa bilməzsiz... Çünki mən dünya hökmdarıyam... Mən ölümsüz İskəndər Zülqərneynəm... *(qışqırır)* Mən Tanrının özüyəm...

Vahiməli sükut çökür... Üfüq qızarır... Gün çıxmağa hazırlaşır...

İskəndər dəli qəhqəhə çəkir...

Bayaqdan oğlunun cəsədini qucaqlayıb ağlayan Rövşənək qəfildən yerdən sıçrayır.

RÖVŞƏNƏK – Qatil, cəllad, vəhşi....

Rövşənək nəvəsi Sokratın qılıncını götürüb İskəndərin kürəyinə saplayır. İskəndər özünü müdafiə etməyə macal tapmır...

İskəndər ölümcül vəziyyətdə taxtın qarşısına, oğlu və nəvəsinin meyiti üzərinə çökür.

Rövşənək İskəndərin xırıldadığını görür, sanki ayılır, onu öldürdüyünü anlayır.

RÖVŞƏNƏK – Mən onu öldürdüm? Axı mən onu sevirəm. Onu. Ölüm-süz İskəndəri. Tanrı İskəndəri. Yox, mən onu öldürə bilmərəm... Mən Tanrı qatili deyiləm. (*yavaş-yavaş ona yaxınlaşır*) Tanrı ölə bilməz.

Rövşənək İskəndərin meyiti üstə çökür, sanki onu özünün öldürdüyünü unudaraq əllərini, üzünü öpür, bir müddət ağlayır.

RÖVŞƏNƏK – Yoox, yox, sən ölə bilməzsən, ölə bilməzsən... Sən ölüm-süz İskəndərsən, tanrı İskəndərsən...

Nəhayət, Rövşənək qanlı xəncəri götürür.

RÖVŞƏNƏK – Mən tanrısız dünyada yaşaya bilmərəm, yaşaya bilmərəm.

*Rövşənək xəncəri öz sinəsinə saplayır. İskəndəri qucaqlayıb ölür.
Hörmüz gəlib onun başı üstündə dayanır.*

HÖRMÜZ – Axx, dünya Hökmdarı İskəndər Zülqərneyn, ölməz İskəndər. Tanrı kimi yaşamaq istədin, amma heç adam kimi ölə də bilmədin.

*Hörmüz çıxır, Xızır da onun dalınca gedir.
Salona ölü bir sükut çökür.*

* * *

*Günəş doğulur... Salona günəş şüaları düşür...
Fonda xalqın İskəndəri lənətləyən səsləri eşidilir...*

